

ORÁLNÍ HISTORIE

Marie Barešová
marie.baresova@nfa.cz

Orální historie jako metoda

---

poznání minulosti prostřednictvím osobních vzpomínek a příběhu pamětníků

jedna z metod historiografie

získání nových poznatků na základě sdělení osob, jež byly účastníky či svědky určité události, procesu, nebo doby, které badatel/ka zkoumá, nebo osob, jejichž individuální prožitky, postoje a názory mohou obohatit badatelovo poznání o nich samých, nebo o zkoumaném problému

x rekonstrukce chronologie dějinných událostí

x přesné objektivní vzpomínky a informace

Orální historie jako metoda

---

zdroje mimo tzv. velké dějiny

- malé dějiny
- bezdějinné vrstvy společnosti
- dějiny psané zdola
- rozměr každodennosti

historické události nebo období dějin

místní komunity

etnické skupiny

LGBTQIA+

profese, specializace

Orální historie jako metoda

životopisné i tematické vyprávění

setkání tazatele/ky a narátora/ky
tazatel/ka přímý podíl na tvorbě primárního pramene

přizpůsobení se situaci

- + produkčně nenáročné
- fyzicky a psychicky vyčerpávající

narátor/ka

subjektivita, individualita

historie paměti a vytváření významů

otázka zdůraznění, zamlčení, umenšení, hierarchizace

Filmový Zlín
Karel Hutěčka
(1927—2020)

Orální historie jako metoda

---

kvalitativní metoda výzkumu

?

metodologie vedení rozhovoru
x žurnalistické interview

eticko-právní zacházení

budoucnost psaní historie v digitálním věku?

Orální historie jako metoda

---

kvalitativní metoda výzkumu

data

pozice výzkumníka

? zaměření

teorie

platnost

metodologie vedení rozhovoru

x žurnalistické interview

eticko-právní zacházení

budoucnost psaní historie v digitálním věku?

Orálně-historické interview

---

vypracování projektu
příprava rozhovoru
výběr narátorů/ek
kontaktování narátorů/ek
místo rozhovoru
příprava techniky
vedení rozhovoru
podepsání souhlasu
záznam / protokol o rozhovoru

Ostře sledované vlaky
Květa Fialová (1929—2017)

Česká orální historie

Česká asociace orální historie

Centrum orální historie USD AV ČR
vědecké pracoviště

Post Bellum
nezisková organizace
projekt Paměť národa

Divadelní ústav
USC Shoah Foundation
Židovské muzeum v Praze

The screenshot shows the website 'Vís Virtuální studovna' (Vís Virtual Library) with the title 'Orální historie českého divadla' (Oral history of Czech theatre). The search results display three entries:

- Karel Jan**
režisér: *Aerec* (* 3.10.1938 Holice, okr. Pardubice)
Vystudoval Karamzinovu školu v Bečově, kde získal také první zkušenosti s občerstvením v divadelním souboru. Po absolutoriu (1955) se přikláněl ke studiu režie na pražské Divadelní fakultě akademii múzických umění, při Československém srazu mládeže založil soubor Holubičky, který později celý dostal nabídku angažmá do Otravy, do Divadla Petra Bermany. Karel zde jako herec a režisér působil v letech 1959-64. Poté odešel do nově vznikajícího pražského Chudobného klubu (1964-76), kde hrál a režisoval ve Státním divadle v Otravě (1976-80), v pražských Divadle E. F. Buriana (1979-81), Národním divadle (1983-2015) a v Divadle na Vinohradech (1986-99). V současnosti hraje v Divadle pod Palmovkou.
Má na svém divadelním kontě 70 roků a téměř 160 rolí. Vedle toho hojně působil v televizi a v filmu. Jeho manželkou je herečka Hana Divilská (*1936).
- Kaplanová Eva**
herečka (* 16.2.1928 Ivančice o. Brno-venkov)
V roce 1961 vystudovala obor herectví na brněnské Janáčkovi akademii múzických umění a vzápětí získala angažmá ve Slavicím divadle v Uherském Hradišti. Po roce přešla do Městského divadla v Jihlavě, kde působila do roku 1963. Následujících deset let hrála ve Státním divadle v Otravě, než se její manžel téměř dvě stovky rolí.
Její manželzem je režisér Karel Brynda.
- Klas Jan**
loutkoherec (* 26.2.1942 Praha)
Začínal hrát divadlo v mládežnickém souboru spolu s pozdějším 50. let záložní loutkářský soubor – Ruzmíra Kukátková divadlo s manžetami při Čáslavském hudebním ústavu. Z Čáslavi se zrodila v Jana Klase látky a loutky. Absolvoval Přírodopisnou školu botanické tvorby v Praze, v letech 1963-73 působil loutkoherec a jevištní technik v Divadle Spejbla a Hurvíka. Poté přešel jako animátor do Studia Jiřího Třešky a později k Břetislavu Pojarovi. Byl dlouholetým pedagogem na Katedře animované tvorby pražské Filmové a televizní fakulty Akademie múzických umění v Praze.

Orální historie ve filmové vědě

---

oblasti výzkumu
diváctví
fanouškovství
chození do kina
recepční studia
televizní studia

Daniel Biltereyst
Annette Kuhn

Filmové Brno

Orální historie v Národním filmovém archivu

Sbírka zvukových záznamů

původní i přejeté záznamy

90% životopisné, příp. tematické rozhovory

1540 rozhovorů

880 narátorů/ek

původní i přejeté záznamy

10% přednášky, konference,
lektorské úvody, komentáře k projekci...

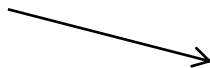

Orální historie v Národním filmovém archivu

---

17 druhů nosičů se zvukovými (a audiovizuálními) záznamy
magnetofonové pásky, audiokazety, videokazety, CD, DVD, DV, minidisky...

digitalizace
wav/mp3

digital born od cca 2008

zpracování, zpřístupnění

přepisy
textové soubory MS Word

studijní a badatelské využití
prezenční zpřístupnění přepisů v badatelně

Orální historie v Národním filmovém archivu

---

projekty, tematické celky i jednotlivé rozhovory
amatérský film
animovaný film
Ateliér filmové a televizní grafiky
filmové kluby, kina
Laterna magika
SPŠF Čimelice

sbírkotvorná činnost
vs projektové účely
uložení → evidence → popis
→ přepis (→ zpřístupnění)

FAMU
Srdjan Karanović (1945)

Rozhovory na téma kinoprovozu

---

55 interview (2016—2021)

zaměstnanci kina
promítači: pracovní postup,
technika, filmové kopie
vedoucí: ekonomika provozu,
dramaturgie, kulturní politika

biograf
budova a zařízení
provoz, projekce,
představení, diváci

Vladimír Bednář (1935)

Rozhovory na téma kinoprovozu

---

kinematografie
kino v soustavě distribuce a uvádění
dějiny techniky a technologie
kulturní politika

hospodářské dějiny
filmová kultura mimo tržní ekonomiku
provoz kina v době státního socialismu

socioekonomická geografie
architektura, urbanizace
socio-kulturní souvislosti
genderová studia

Rozhovory na téma kinoprovozu

Výběrová sekundární literatura

BRYSON, Anna a MCCONVILLE, Sean. *The Routledge guide to interviewing: oral history, social enquiry and investigation*. First published. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2014.

MÜCKE, Pavel. *Místa paměti druhé světové války*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2014.

NOSKOVÁ, Jana a ČERMÁKOVÁ, Jana. "Měla jsem moc krásné dětství." *Vzpomínky německých obyvatel Brna na dětství a mládí ve 20. až 40. letech 20. století*. Vyd. 1. Brno: Etnologický ústav AV ČR, 2013.

NOSKOVÁ, Jana. *Biografická metoda a metoda orální historie. Na příkladu výzkumu každodenního života v socialismu*. Vyd. 1. Brno: Etnologický ústav AV ČR Praha, 2014.

RITCHIE, Donald A. *Doing oral history*. Third edition. New York, NY: Oxford University Press, 2015.

VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004.

VANĚK, Miroslav, ed. *Mocní? a Bezmocní? Politické elity a disent v období tzv. normalizace: interpretační studie životopisných interview*. Vyd. 1. Praha: Prostor, 2006.

Výběrová sekundární literatura

VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel a PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007.

VANĚK, Miroslav, ed. *Obyčejní lidé--?!: pohled do života tzv. mlčící většiny: životopisná vyprávění příslušníků dělnických profesí a inteligence*. Praha: Academia, 2009.

VANĚK, Miroslav, ed. a KRÁTKÁ, Lenka, ed. *Příběhy (ne)obyčejných profesí: česká společnost v období tzv. normalizace a transformace*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2014.

VANĚK, Miroslav a MÜCKE, Pavel. ***Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie***. 2., přepracované vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015.

WELZER, Harald, MOLLER, Sabine a TSCHUGGNALL, Karoline. *"Můj děda nebyl nácek": nacismus a holocaust v rodinné paměti*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2010.

„Každý začátečník, který vstoupí do terénu,
ruší modely svých předchůdců.“

Alessandro Portelli